

lliçó *yambrana*, hapax mal llegit per *xambrana*, del fr. *chambrante* (DCEC, CHAMBRANA).

Jamequia, etim. fonèticament impossible la d'Eguílaz i el significat «església (entre sarraïns)» (AlcM), ni correspon al context en aquest hapax de 1378, ni es funda més que en una confusió, de Capmany o de Labèrnia (1840), amb *canecia*, que és el que significa això; en realitat l'ar. vg. *gāmākiya* i la seva variant *gāmak* signifiquen «gage, solde, appointments civils et militaires» (com a mot estranger, en Belot), i em semblen ser idèntics al turc *gumak* 'maça, porra': veg. Dozy, *Suppl.* I, 217, s. v. *gumakdār*, nom d'un funcionari, guàrdia de cos dels soldans mamelucs, armat d'una espècie de gran maça, que assistia a les funcions de justícia administrada pel soldà: «haurà, del Soldà, *jamequia* ---» pot significar, en aquest document, 'salari de funcionari' o bé 'guàrdia armada (per protegir el cònsol català)'.

Jamés, V. ja

+*Jamiot* 'bóta de set hectolitres' (Montesquiu d'Albera, 1959): sembla variant del fr. *dame-jeanne*, oc. *damajan*, DECH II, 422a60, DAMA-JOANA, cf. lan. 23 dèls *mariiano* ibid., 422b5, minhoto *joaninha* 422b7.

JAN, contracció de *Joan*.¹

DERIV.: *Janet* o *janot* 'taujà'. En el sign. 'espècie de cuc de seda', i en l'antic 'certa salsa en què posen algun tros de fetge', no descartem que, en tot o en part, sigui el mateix; però potser es tracta més aviat de *genet* en el sentit metafòric d'objecte que es posa (fetge) o es mou (el cuc) damunt d'un altre. Tanmateix hi ha un *janat*, que apareix quatre vegades en la Costuma de la Comandaria de Galhac (Tarn, S. XIV? o XIII?) (PSW IV, 247a), que sembla un menjar semblant (com *broet*, una salsa per posar amb cansalada etc.), i que més aviat sembla apuntar cap a alguna altra etimologia.²

CP.: *Jambona*; *jambugre*; *janfarines*; *janfosca*; ³*janfoscara*; *janfosqueria*; *janfotre* o *janfutre*; *janfotreria*; *janfume*. *Bonjan* 'home bondados' m., 'bondados, indulgent', adj.

¹ *Es Jans* es refereix, a Menorca, als anglesos que posseïren la illa en el S. XVIII, i als quals fa referència la codolada al·ludida en Camps Merc. I, 167 i AlcM: prové de l'angl. *John*, nom de fonts tan corrent entre ells, i que en aquella llengua sona amb una o molt oberta. També parlen d'«Es bon temps dels *Jans*» i una altra codolada de «Sa centúria desitjada», veg. Camps, l. c., p. 168. — ² En el tercer passatge, «al dignar *ginas senso* janat am carn saladà» els dos mots en cursiva han d'estar alterats. ¿Potser separar *ginassen so* i entendre 'dejunessin excepte (cansalada amb salsa)? Cf. *junar* variant de *jejunar* coneguda en oc. ant., i *so* < *senó* SI NON, que és gascò però també d'altres parlars d'Oc. ¿O bé *ginhassen so* 'guissessin (enginyessin) el seu ---'? Quant a suposar que *janat* vingués també de JEJU-⁶⁰

NARE no es pot descartar, però s'hi veuen algunes objeccions de pes. — ³ «—Prou que ho vèyam que 'l Cerdà és un *janfosca* que només mira per ell, mes... ja veurà... pensàvam que ningú com ell per a fer la guitza al altre *janfosca* ---», MrnVayreda (*Sang Nova*, IV, § 12, 312).

+JANA, f. 'fada, dona d'aigua', antic mot sobretot pirinenc, provinent del ll. DIANA 'divinitat campestre, dels boscos i les aigües'. □ 1.ª doc.: S. XIII, *jana* com a glossa del mossàr. *jata*, en RMA.; els topònims *Roch(h)a-yano* (a. 1518) i *Ganischera* (a. 1144) en deuen ser derivats.

He tractat extensament dels representants hispànics del ll. DIANA en el DECH (XANA, ampliant molt el DCEC). Resumint-ho, començo perquè el mot s'ha conservat en un sentit igual o semblant al de 'fada', i en una forma igual o paral·lela a la catalana, en portuguès dial. (*jā*), gallec, asturià, santanderí, oc. antic («*jana* cauchemar», PDPF, no PSW), fr. antic (*gene*), toscà antic, logudorès (*jana*), romanès (*zină*) i albanès (*zana*). *Diana* apareix en la baixa època amb el sentit de 'fada nocturna' (Du C. II, 838), Sant Martí de Braga diu que era una petita deïtat rústica adorada per la gent del camp en el S. VI, i la reducció vulgar a JANA ja apareix glossada com a «*dea silvarum*» en el CGL V, 459.55; a les dades castellanes que ja indico allà i als abundants compostos i derivats gallecs, s'hi pot afegir encara l'ast. or. «*xana*: ninfa de las fuentes» (Vigón), i potser *Piel-de-jana* com a nom del cavall de Tancredo a la *Gran Conq. de Ultramar* (Rivad. XLIV, 165).

Resumint els fets catalans, hi deia: «En el català de l'Alt Pallars (Flamicell) he sentit viu *janes* per a les fades que habiten en coves, sovint vora les fonts; i, en la toponímia catalana, el mot es troba en molts llocs de les comarques de l'Oest i de València: el més important és *La Jana*, poble del Maestrat (E. T. C. I, 252, n.º 85) on hi havia una de les poques fonts d'aquella seca comarca; *Anna* en els Serrans, al costat d'una albufera, era *Yanna* en temps dels moros (*Repartiment*); *Fontjanina* és el poble més septentrional de la Ribagorça catalana, amb una font que raja a grans dolls, de la qual es conten històries meravel·loses».

Doncs, FONTEM DIANINAM, i veuguéu el que n'he relatat a propòsit d'*encantaire* (CANT). La major part d'aquests noms resten en les monografies de l'*Onomasticon Cataloniae* i són fàcils de reconèixer; no sé si recordo bé que n'hi ha un en el terme de Teulada, no lluny d'una altra font que conten que féu brollar d'un cop de bastó StVicentF. N'hi afegixo encara algun dels extrems Sud i Nordoest: *Las Yanas* partideta d'Alins de les Paülis, en els cingles plens de cavitats damunt els congostos de l'Isàvena; ¹ *Fontana* (que deu venir de *Fontdeiana*), font i bordes en el camí d'Esterri de Cardós a Ainet de Besan (BDC XXIII, 325). Deu ser deformació d'un mossàrab **Gorg d'Iana* el nom d'una grossa gorga en el terme de Manuel (Ribera de Xúquer), entre aquell poble i l'Enova, que